

Remissyttrande till Utbildningsdepartementet

Promemoria om en individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen Dnr. U2008/204/S

Svenska Dyslexiföreningen lämnar härmed remissvar på rubricerade promemoria.

Sammanfattning

Svenska Dyslexiföreningen avstyrker förslaget om att komplettera den individuella utvecklingsplanen med betygsliknande skriftliga omdömen. I stället anser vi att ytterligare fortbildningsinsatser bör sättas in för att utveckla den nuvarande formen med den framåtsyftande individuella utvecklingsplanen.

Om betygsliknande omdömen skall införas, kan detta enligt vår uppfattning först ske i årskurs 3 och under förutsättning att nationella mål för denna årskurs fastställs

Allmänt

Förslaget om att införa skriftliga betygsliknande omdömen redan från årskurs 1 innebär en genomgripande förändring i grundskolan. Promemorian borde därför grundligt ha analyserat fördelar och nackdelar med den föreslagna förändringen. Det gäller inte minst konsekvenserna ur motivationssynpunkt för de svagare eleverna. Detta sker inte, vilket Dyslexiföreningen anser vara en stor brist. Dyslexiföreningen saknar också en redovisning av forskningen då det gäller effekterna av betyg i tidiga åldrar.

2 Ny utformning av den individuella utvecklingsplanen

Dyslexiföreningen är helt enig med det som sägs i promemorian om att en tydlig utvärdering är förutsättningen för att det ska bli möjligt att upptäcka kunskapsluckor för att ge eleven stöd. Det är viktigt att alla elever redan från skolstarten noga följs upp och att deras framsteg dokumenteras och analyseras som underlag för pedagogiska insatser och samtal med föräldrarna. Det gäller inte minst elever som har eller kan förväntas få inlärningssvårigheter, då det gäller t.ex. läsning och skrivning. Vi ser emellertid inte att betygsliknande omdömen i detta avseende kan ge någon ytterligare information utöver den som redan kan ges i det nuvarande systemet.

Som underlag för lärarnas analys finns idag strukturerade observationsscheman som de kan använda för att följa barnens utveckling. Det kan emellertid också behövas mera objektiva utvärderingsinstrument för att skolan inte skall missa elever som behöver hjälp.

Dyslexiföreningen har därför tagit fram en översiktsmodell som stöd för skolorna i deras arbete med att följa upp och utvärdera elevernas läs- och skrivutveckling. Denna bifogas. En arbetsplan för hur man fångar upp elever som behöver särskilt stöd bör upprättas av alla skolor.

Dyslexiföreningen anser att betygsliknande omdömen redan från årskurs 1 kan ha påtagligt negativa effekter för många barn. Vi vet att barn kommer från olika socioekonomiska förhållanden, och att de vid skolstarten är olika rustade att börja läs-, skriv- och matematikinläringen. Den ena sjuåringen är inte den andra lik, och det är inte ovanligt att det i en "första klass" finns en spännvidd mellan 4,5 till 10 år då det gäller kognitiva funktioner, vilket bl.a. framgår av en kunskapsöversikt i Skolverkets rapport *Mål för alla*

(Fischbein, S. 2007. Kognitiva/utvecklingspsykologiska perspektiv på barn i tidiga skolår. Skolverket). Oavsett utgångsläge skall eleven minst ha nått de mål som finns för respektive ämne i årskurs 5 alternativt årskurs 3 (om mål för sistnämnda årskurs blir fastställda), men elever med svagt utgångsläge har en längre startsträcka och har sannolikt inte kommit så långt första läsåret. De får därför ett dåligt omdöme exempelvis *C, 1. Mycket under medel* eller vad nu den enskilda skolan hittar på. Vi vet att självförtroendet hos ett barn kan slockna väldigt snabbt. Glädjen över ny kunskap försvinner lätt och motivationen minskar, när barnet av det skriftliga omdömet förstår att det inte presterar bra. Det skapar också oro hos föräldrarna som lätt för över denna oro på barnet. Pågående forskning vid institutionen för beteendevetenskap och lärande i Linköping visar att flera elever med påtagliga lässvårigheter i årskurs 1 inte har svårigheter ett år senare. Det betygsliknande omdömet leder för de svagare eleverna lätt till en stämplingseffekt som får negativa konsekvenser för dem under hela skoltiden.

I stället för att införa betygsliknande omdömen i den individuella utvecklingsplanen (IUP) anser Dyslexiföreningen att kraften ska läggas på att utveckla planens nuvarande funktion utifrån målen för årskurs 5 och de kommande målen för årskurs 3. Det tar tid att utveckla metodiken med IUP. Det vet vi av erfarenheter från arbetet med åtgärdsprogrammen. Här kan behövas ytterligare nationella utvecklingsinsatser för att IUP skall bli det pedagogiska redskap som var avsikten och därmed ge föräldrarna ett viktigt redskap, så att de kan hjälpa och stödja sina barns kunskapsutveckling. Ett betygsliknande omdöme säger ingenting om vad som brister i fråga om kunskaper och vilka moment som behöver utvecklas.

Det finns en påtaglig risk att lärarnas fokus flyttas från arbetet med den individuella utvecklingsplanen till de betygsliknande omdömena, vilket enligt vår uppfattning vore mycket olyckligt. Lärare och skolledare kommer att få lägga mycket arbetstid på att utveckla och tillämpa det betygsliknande systemet – ett arbete som inte gagnar den pedagogiska verksamheten. De medel som i promemorian föreslås avsättas för fortbildningsinsatser för att implementera de skriftliga omdömena bör i stället användas för att utveckla den framåtsyftande individuella utvecklingsplanen enligt Dyslexiföreningen.

I promemorian betonas att det inte är fråga om några riktiga betyg, eftersom omdömena inte kommer att vara nationellt likvärdiga. De ska anpassas till den lokala arbetsplanen och kan utformas på olika sätt. Omdömen är enbart till för att ge föräldrarna mer detaljerad kunskap om hur deras barn presterar i skolan. Likvärdigheten minskar också genom att de skriftliga omdömena skall anpassas till den enskilde eleven. Men om nu inte de betygsliknande omdömena skall vara jämförbara, vad fyller de då för funktion? Skall de betygsliknande omdömena ha något värde för föräldrarna måste de ha ett betydande mått av objektivitet. Det kräver i sin tur att det finns nationella mål för olika årskurser. För närvarande finns mål först för årskurs 5, men det kommer sannolikt att snart även finnas för årskurs 3. Det är således först i årskurs 3 som de betygsliknande omdömena kan komma att ha någon relevans ur objektivitetssynpunkt och därmed något värde för föräldrarna.

Med hänvisning till ovan nämnda skäl avstyrker Svenska Dyslexiföreningen förslaget om betygsliknande omdömen i den individuella utvecklingsplanen. Om betygsliknande omdömen skall införas anser Dyslexiföreningen att det tidigast kan ske vårterminen i årskurs 3 under förutsättning att det finns nationella mål uppsatta för denna årskurs. Förslaget bör under alla omständigheter inte genomföras före 1 juli 2009 med tanke på den kompetensutveckling som krävs för att implementera reformen.

Stockholm 2008-04-07
Svenska Dyslexiföreningen

Peter af Trampe
Ordförande